

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Recht en Kritiek

N.A.

Citation

Boekbespreking van: Recht en Kritiek. (1976). Boekbespreking van: Recht en Kritiek. *Acta Politica*, 11: 1976(4), 567-568. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451691>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451691>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

lagere) overheid een duidelijker en een meer op lange termijn gericht onderzoeksbeleid gaat voeren. Er vindt te weinig beleidsgericht onderzoek plaats en voor zover dit wel geschiedt is dit van beperkte omvang en duur en zonder overleg met andere onderzoekers binnen dezelfde of aanverwante disciplines. De overheid moet een actieve rol spelen om het gestelde te realiseren. In de opvattingen van de Verkenningcommissie zou dit moeten geschieden door diverse instellingen, speciaal voor onderzoek, in het leven te roepen (de 'centres of excellence') en met name bij de overheid coördinatoren voor het onderzoeksbeleid in te stellen. Kwaliteit en kwantiteit van het onderzoek kan niet verbeterd worden zonder financiële middelen. Grotere financiële middelen voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek moeten vrijkomen uit de eerste, tweede en derde geldstroom, uit de eerste geldstroom via een herweging van de relatie tussen universitair onderwijs en onderzoek, uit de tweede geldstroom (het 'contractresearch') via verbetering van doelmatigheid.

Een verbetering van het onderzoeksbeleid wordt evenwel niet gerealiseerd door het verschaffen van structuren en financiële middelen alléén. Onderzoek c.q. kwalitatief goed onderzoek wordt mede bepaald door persoonlijk initiatief, inzet en animo van de onderzoeker(s) zelf.

Daarnaast bestaat het gevaar dat de commissie haar taak als beëindigd ziet door in haar aanbevelingen te stellen dat er diverse structuren en organen moeten komen zonder aan te geven op welke wijze dit moet gebeuren, door wie en op welke termijn. De discussies op het gebied van het onderwijs-beleid zoals voorgesteld door minister van Kemenade en staatssecretaris Klein blijven vrijwel geheel buiten beschouwing. Wanneer bij voorbeeld gezegd wordt dat de relatie tussen onderwijs en onderzoek aan de universiteiten verlegd moet worden naar onderzoek, wordt voorbijgegaan aan de nog steeds toenemende aantallen studenten die onderwijs vragen en de daardoor minder beschikbaar zijnde tijd voor onderzoek en aan de bezuinigingsplannen voor het wetenschappelijk onderwijs ten gunste van lager en middelbaar onderwijs. Het creëren van aparte onderzoeksinstellingen (de sector instituten en de universitaire instituten) biedt de mogelijkheid om los te komen van de onderwijslast, maar financiële middelen moeten hiertoe wel ruimte bieden.

De keuze voor een systeembenadering voor het sociaal onderzoek geeft ongetwijfeld een geschikt analytisch instrument. Naast het bestaan van het onderzoeksysteem als sociaal systeem zijn andere systemen te onderscheiden, zoals het politieke systeem, het economische systeem en het onderwijssysteem, naar welke ook door de commissie gerefereerd wordt. In de aanbevelingen klinkt echter te weinig door van de inhoud van deze systemen (aan te geven als de 'environment' van het onderzoekssysteem) op de inputs, outputs en outcomes van het onderzoekssysteem. De aanbevelingen gaan te zeer uit van een situatie zoals deze idealiter zou moeten zijn en te weinig zoals deze zou kunnen en moeten zijn gegeven de invloed van andere systemen.

Het rapport van de Verkenningcommissie dient dan ook veeleer gezien te worden als een discussiestuk voor mogelijke veranderingen c.q. verbeteringen op het terrein van onderzoek en onderzoeksbeleid zonder dat reeds tot concretisering wordt overgegaan. De aanbevelingen zullen ter discussie gesteld dienen te worden in relatie met het overheidsbeleid op het terrein van onderwijs en wetenschap, welk laatste weer bepaald wordt door politieke en economische doeleinden en middelen. Realisatie van de gegeven aanbevelingen kan leiden tot een verbetering van het

sociaal-wetenschappelijk onderzoek. Zeer de vraag echter is of tot realisatie overgegaan zal kunnen worden.

E. G. M. Nuijten-Edelbroek

Recht en kritiek, kwartaalschrift, Nijmegen (Uitgeverij Sun) f 20,— per jaar.

De tijd is voorbij dat politicologen en staatsrechtjuristen meenden elkaar links te kunnen laten liggen. Vanaf het ontstaan van de Kring voor de Wetenschap der Politiek vormden juristen een flink deel van het ledenbestand. Politicologie en staatsrecht zijn in de juridische en politiek-sociale opleidingen minstens als keuzevakken aanwezig. Misschien dat juristen in de verhouding staatsrecht en politicologie meer complicaties zien dan de politicologen, maar de onderlinge waardering groeit. De zelfverheerlijkende ouderwetsen in dit opzicht bloeit hoogstens nog wat na. Zoals bij professor J. K. De Vree, in zijn oratie Over het stervensuur van Leviathan uit 1974, die de juristen voorhield dat kennis van de politicologie onontbeerlijk is voor een goed begrip van het recht zelf en tegelijk kans zag alle publicaties over de staat door juristen dood te zwijgen. Een dergelijke eenzijdige schoolmeesterachtigheid is gelukkig tot de uitzonderingen gaan behoren.

In welke tijdschriften moeten politicologen echter hun informatie omtrent de Nederlandse produktie van staatsrechtbeoefenaars zoeken? In hoofdzaak in de algemeen-juridische tijdschriften, t.w. het Nederlands Juristenblad en het Rechtsgeleerd Magazijn Themis. Dit zijn forum-tijdschriften. Het redactiebeleid ervan wordt gekenmerkt door vrijzinnige tolerantie. Er wordt geen bepaalde theoretische of ideologische koers gevaren, de toetsing van het materiaal is marginaal, men laat de juridische denkwereld in zijn verscheidenheid aan bod komen. Dat is niet de bedoeling van Recht en Kritiek. Dit nieuwe tijdschrift begonnen in 1975 heeft nu drie nummers uitgebracht van elk ongeveer 100 pagina's. Het is wel een algemeen juridisch tijdschrift, maar er wordt vanuit een bepaalde optiek gewerkt.

Het recht wordt, als normatief systeem, onderdeel en uitdrukking van maatschappelijke verhoudingen geacht. Een autonoom karakter wordt eraan ontzegd. De wisselende krachtsverhoudingen en het voortdurende compromis tussen tegengestelde maatschappelijke belangen vinden mede hun uitdrukking in veranderingen in het rechtssysteem. Vanuit dit theoretische concept wil het blad een platform bieden voor kritiek op het systeem en het functioneren van het recht en daarvoor tegelijk een theoretisch kader helpen ontwikkelen.

De drie verschenen nummers maken de redactionele bedoelingen m.i. met allure waar. Zij bewijzen tegelijk het bestaansrecht van een tijdschrift van deze aard, welk bewijs in West-Duitsland reeds jarenlang door het blad Kritische Justiz wordt geleverd. In het bijzonder kan de in de Nederlandse literatuur bestaande lacune voor wat betreft de Marxistische rechtstheorie gevuld worden. Daaraan bestaat behoefte. Al ben ik geen marxist, daarom heb ik nog wel de theoretische en maatschappelijke betekenis te erkennen van wat het marxistische rechtsdenken heeft opgeleverd. Voorts staat een kritische rechtswetenschap bij ons nog in de kinderschoenen en is er nog nauwelijks een theoretische fundering ondergelegd. Daar is een marxistische verklaring voor te geven. Maar er lijken mij daarnaast ook andere verklaringen mogelijk zoals de reeds eeuwenoude tradities van hiërarchisering en professionele collegialiteit in de juristenwereld en de nog oudere

orderingsmaatstaven van verwachtingszekerheid en verwachtingshandhaving. In elk geval wordt hier een impuls gegeven tot kritische rechtswetenschap op theoretische basis.

Zoals het blad op mij overkomt zijn een marxistische basisoriëntatie en een fundamenteel kritische instelling de twee pijlers waarop het steunt. Daarmede is het voor de Nederlandse juristen een nieuw verschijnsel. Als redactie en uitgeverij het zoals ik hoop lang genoeg en op niveau volhouden, voorspel ik het blad minstens een grote invloed t.a.v. de attitude-vorming van jongere juristen.

Is het blad ook van belang voor politicologen? Voorlopig alleen incidenteel lijkt me nl. wanneer het zich begeeft op het gebied van de staatstheorie en de politieke en bestuurlijke activiteiten. In het eerste nummer schrijft B. Reinalda enkele historische notities over rechtswetenschap en politicologie in Nederland waar voor mij echter niet veel nieuws in stond. Het derde nummer bevat vertaalde teksten van Lelio Basso over staat en maatschappij in de theorie van Marx en van Nicos Poulantzas en Ralph Milliband die discussiëren over de kapitalistische staat, in welke stukken nieuwe gezichtspunten worden ontwikkeld, die ook de aandacht van anderen dan juristen waard zijn. Op het moment echter dat politicologen ook het recht voorzover dat uitdrukking en instrument van politieke macht is, assumeren als object van wetenschap, zal Recht en Kritiek voor hen meer dan incidentele betekenis bezitten. Zover is het echter nog niet. Aan het slot van een artikel van Eeke Poortinga en Pia Sassen in het derde nummer over het sociaal-vestigingsbeleid van de gemeente Rotterdam staat een niet onbekende constatering. De politieke stellingname voor of tegen het sociaal vestigingsbesluit kwam als politiek standpunt niet naar voren, doch werd verpakt, vond althans haar uitdrukking in de vorm van juridische argumenten pro of contra. Dit is een vertrouwd fenomeen, maar juristen noch politicologen hebben er ooit een verklaring of systematische beschrijving van gegeven.

H. Th. J. F. van Maarseveen

J. H. Segers, **Sociologische Onderzoeksmethoden**, inleiding tot de structuur van het onderzoekproces en tot de methoden van dataverzameling, Assen/Amsterdam (van Gorcum), 1975, *111+336 p., f 24.90.

Onlangs verscheen op het terrein van de methoden en technieken van sociaal-wetenschappelijk onderzoek een nieuw boekwerk dat volgens zijn titel vooral gericht is op de sociologische onderzoeksmethoden. Dat is metterdaad het geval, vooral voor de niet-socioloog.

De technieken en methoden die ingeleid worden zijn bij het publiek ook het meest gezichtsbepalend voor de sociologische onderzoekspraktijk. Door de uitgebreidheid waarmee deze procedures behandeld worden, wordt bijgedragen tot een betere appreciatie van het gangbare sociologische onderzoek, te weten het steekproefsurvey.

Het dient echter opgemerkt dat zulk een relativering enigszins elitair is. Immers het boek is geschreven voor diegenen die eerst een aanvang maken met de studie van het sociologisch onderzoek. Voor hen wordt een goede en tentatieve illustratie gegeven van een aantal mogelijkheden die het steekproef onderzoek te bieden heeft.

Het eerste hoofdstuk loopt vooruit op de in latere hoofdstukken aan te reiken kennis. Voorbeeldsgewijs wordt het verloop geschetst van een onderzoek omtrent de invloed van bevorderende en belemmerende factoren bij de herintreding van werklozen in het arbeidsproces. Mede gezien de actualiteitswaarde van deze kapstok wordt de lezer al snel geconfronteerd met de potentie van het op theorie gebaseerde steekproefsurvey. Een aanmoediging om verder te lezen.

In hoofdstuk 2 wordt aan de hand van Riley's conceptueel model de structuur van het eerder gepresenteerde onderzoek verduidelijkt.

Alvorens in het vierde hoofdstuk met de draden van het conceptuele model verder te breien worden in het derde hoofdstuk op heldere wijze de methodologische en wetenschapsfilosofische assumpties bij deze vorm van onderzoek elementair uiteengezet.

In hoofdstuk vier komen de onderzoekselementen aan de orde en wordt gewezen op de noodzaak van hun exacte definiëring. Bovendien wordt mede op basis van de verschillende typen van onderzoek ingegaan op het onderscheid tussen statistisch schatten en toetsen. De behandeling van steekproeven wordt afgesloten met een algemeen overzicht van mogelijke foutenbronnen.

De daarop volgende hoofdstukken vallen in twee delen uit een, te weten: hoofdstuk 5 en 7, respectievelijk omtrent een aantal methodologische eisen bij het indiceren en operationaliseren i.e. de relatie tussen theoretisch concept en empirische variabele en een inleiding op het beoordelen van de geldigheid en betrouwbaarheid van meetprocedures.

Hoofdstuk 6 gaat over de constructie van vragenlijsten terwijl hoofdstuk 8 varianten binnen het interview en de observatie als waarnemingsmethoden nader onder de loep neemt

Erg verstandig is het dat de inhoudsanalyse samen met de principes van classificatie, codering en verwerking van onderzoeksdata in hoofdstuk 9 geplaatst wordt. Hoofdstuk 10 als inleiding tot de analyse van onderzoeksgegevens is in zijn eenvoud een erg goede illustratie van de principes van elaboratie. Vele gevorderden zal dit met belangstelling doen uitzien naar het beloofde vervolg omtrent de methoden van data-analyse.

Terugblikkend valt op dat de verschillende hoofdstukken afgeronde gehelen zijn, die afzonderlijk gelezen zouden kunnen worden. Een enkele keer leidt dit echter tot enige onzuiverheid in de gehanteerde begrippen. Al met al is dit boekwerk voor de beginnende student of de geïnteresseerde leek een uitdaging en aanmoediging om verder te gaan met de studie van sociaal-wetenschappelijk onderzoek en de mogelijkheden die het te bieden heeft.

W. Foppen